

ПРАВОВІ АСПЕКТИ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ФАРМАЦІЇ

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя

Вступ. У статті розглядаються основні аспекти матеріальної відповідальності у фармацевтичній галузі. Зокрема, аналізуються передумови виникнення матеріальної відповідальності робітника, а також роботодавця, а також роботодавця, а також приділено дослідженню особливостей матеріальної відповідальності у фармацевтичній галузі.

Мета. Проведення комплексного наукового аналізу питань матеріальної відповідальності фармацевтичних фахівців та організації-роботодавця.

Результати. Під час дослідження було проаналізовано основні нормативно-правові акти, які регламентують матеріальну відповідальність. Таким чином, нами були отримані наступні висновки – матеріальна відповідальність – це вид юридичної відповідальності робітника перед роботодавцем та роботодавця перед робітником, закріплена відповідним договором; матеріальна відповідальність роботодавця, так само як і матеріальна відповідальність працівників, повинна бути врегульована трудовим законодавством; вивчення матеріальної відповідальності кожної зі сторін трудового договору передбачає проведення детального аналізу як теоретико-методологічних та історичних засад матеріальної відповідальності, так і реальних практик використання матеріальної відповідальності у трудовому колективі фармацевтичного закладу.

Ключові слова: матеріальна відповідальність, фармація, правові аспекти.

Вступ. Сучасна фармацевтична галузь у питанні регулювання матеріальної відповідальності фармацевтичних кадрів до цього часу користується нормативно-правовими актами радянського часу. Враховуючи відсутність єдиного підходу до визначення меж матеріальної відповідальності та її визначення у призмі норм фармацевтичної галузі, підстав та умов виникнення відповідальності, визначення розміру шкоди та порядку відшкодування, даний формат трудових правовідносин потребує комплексного та детального дослідження. Фармацевтична галузь має свої особливості, бізнес-специфіка роботи як фармацевтичного фахівця так і галузі в цілому з радянського часу зазнала майже докорінних змін. Своєї специфіки набула і матеріальна відповідальність, враховуючи функції фармацевтичного фахівця. З юридичної точки зору, матеріальна відповідальність працівників визначається як відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків [1]. У сучасній науковій літературі дослідження питання матеріальної відповідальності займалися такі вчені як Н.М. Хуторян, В.В. Яковлев, Н.Н. Болотіна, Г.І. Чанишева, П.Р. Стависький, проте залишається чимало питань матеріальної відповідальності як робітника, так і роботодавця, отже дослідження особливостей матеріальної відповідальності у фармацевтичній галузі є актуальним та своєчасним питанням.

Мета. Проведення комплексного наукового аналізу питань матеріальної відповідальності фармацевтичних фахівців та організації-роботодавця. Завданням роботи є аналіз основних теоретичних та методологічних аспектів матеріальної відповідальності у контексті трудового права у фармацевтичній галузі.

Матеріали та методи. Під час дослідження нами було проаналізовано основні нормативно-правові акти, які регламентують матеріальну відповідальність [1, 3-6, 8], зокрема і у фармацевтичній галузі України – Кодекс законів про працю України (КЗпП); Постанова Про затвердження переліку посад і робіт, які заміщаються або виконуються працівниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за незабезпечення збереження цінностей, переданих їм для зберігання, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування в процесі виробництва, а також типового договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність; Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей тощо.

Результати дослідження та їх обговорення. Матеріальна відповідальність є одним з видів юридичної відповідальності. За авторами В.М. Кириченко, О.М. Куракінім, юридична відповідальність – це передбачений чинним законодавством обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних благ (особистого, майнового або організаційного характеру) за вчинене правопорушення. Враховуючи функції юридичної відповідальності [7], можна зробити висновки, що матеріальна відповідальність також виконує функції, що полягають у наступному:

1. каральна (штрафна, репресивна), яка полягає у негативній реакції держави на вчинене правопорушення та покаранні винної особи, спричиненні їй особистих, майнових або організаційних обтяжень, що виражаються у насатанні негативних наслідків для правопорушника;

2. правовідновлювана (компенсаційна), яка полягає в забезпеченні порушеного інтересу і поновленні порушених протиправною поведінкою суспільних відносин, стягненні заподіяного збитку з правопорушника, компенсації матеріальної шкоди;

3. попереджувально-виховна (превентивна), яка полягає у підвищенні рівня правової свідомості та правової культури громадян, вихованні у них поваги до права та потреби правомірної поведінки, перевихованні правопорушників та формуванні мотивів, що спонукають їх дотримуватися законів, поважати права і інтереси інших осіб.

Не дивлячись на те, що у нормах трудового права питання матеріальної відповідальності було описано ще у 1971 році, її наукове дослідження, а особливо використання практичними фармацевтами, викликають деякі суперечки, адже до нинішнього часу відсутні механізми, що чітко описували б порядок визначення шкоди та її відшкодування. Основними нормативно-правовими актами, які регламентують матеріальну відповідальність є Кодекс законів про працю України, а саме главою IX «Гарантії при покладенні на працівників матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації», крім того Постанова Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 №116 «Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» та Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками» від 29 грудня 1992 р. №14. Матеріальна відповідальність робітників згідно вимог радянського трудового права полягає у обов'язку відшкодувати повністю

або частково майнову шкоду, заподіяну по їх вини підприємству чи закладу, у якому вони працюють. Повна матеріальна відповідальність фармацевтичних фахівців може бути прийнята на підставі договорів, що укладаються між робітником та підприємством чи закладом. В залежності від того, хто призвів до завдання матеріальних збитків, матеріальна відповідальність поділяється на два види – матеріальна відповідальність за шкоду, завдану роботодавцем і шкоду завдану працівником.

По договору про матеріальну відповідальність робітник приймає на себе відповідальність за доручені йому цінності у повному обсязі, а адміністрація підприємства зобов'язується забезпечити нормальні умови праці і оточення, що дають можливість робітнику забезпечити збереження ввіреного йому майна. Зміст трудового договору та зміст трудових правовідносин взаємозумовлені, взаємопов'язані, але не збігаються. Зміст трудових правовідносин становлять договірні умови, встановлені сторонами, і похідні, що впливають з нормативних правових актів, колективних договорів. Зміст трудового договору обмежується договірними умовами, які поділяються, в свою чергу, на обов'язкові (необхідні) і додаткові (факультативні). Зміст трудового договору як юридичного факту слід розглядати на стадії укладання трудового договору до його підписання або фактичного допуску до роботи. Саме в умовах проведення переговорів з приводу змісту трудового договору набуває юридичного значення конструкція «істотних умов трудового договору», де обов'язкові умови завжди є істотними умовами, а додаткові умови можуть стати істотними на розсуд сторін угоди (якщо сторони визнають цю умову істотним) [2]. Таким чином, трудові відносини між робітником та роботодавцем виникають з моменту укладання ними трудового договору.

Хоча чіткі межі матеріальної відповідальності роботодавця по відношенню до працівника не є визначеними, проте згідно глави XV Індивідуальні трудові спори КЗпП України роботодавець також має матеріальні зобов'язання перед працівником, а саме: 1) у разі звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу працівникові виплачується сума у розмірі середнього заробітку за час вимушеного прогулу або різниці в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік; 2) у разі затримки видачі трудової книжки з вини власника або уповноваженого ним органу працівникові виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу. Крім того, у відповідних статтях КЗпП зазначено порядок оплати вимушеного прогулу при затримці виконання рішення про поновлення на роботі працівника та покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника.

Висновки. Матеріальна відповідальність – це вид юридичної відповідальності робітника перед роботодавцем та роботодавця перед робітником, закріплена відповідним договором. Матеріальна відповідальність роботодавця, так само як і матеріальна відповідальність працівників, повинна бути врегульована трудовим законодавством. Вивчення матеріальної відповідальності кожної зі сторін трудового договору передбачає проведення детального аналізу як теоретико-методологічних та історичних засад матеріальної відповідальності, так і реальних практик використання матеріальної відповідальності у трудовому колективі фармацевтичного закладу.

Література

1. Кодекс законів про працю України (Глава IX) [Електронний ресурс]: Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 №322-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 20.03.2015).

2. Лушников А.М. Курс трудового права: [Текст] / А.М. Лушников, М.В. Лушникова. Учебник: В 2 т. Т. 2. Коллективное трудовое право. Индивидуальное трудовое право. Процессуальное трудовое право. – М.: Статут, 2009. – 1151 с.

3. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей [Електронний ресурс]: Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 22.01.1996 № 116. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF> (дата звернення 20.03.2015).

4. Про затвердження переліку посад і робіт, які заміщаються або виконуються працівниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за незабезпечення збереження цінностей, переданих їм для зберігання, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування в процесі виробництва, а також типового договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність [Електронний ресурс]: Органи влади СРСР; Постанова, Перелік, Форма типового документа від 28.12.1977 №447/24. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0447400-77> (дата звернення 20.03.2015).

5. Про затвердження Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність [Електронний ресурс]: Мінпраці України (до1997р.); Договір, Форма типового документа від 12.05.1996 №43. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0286-96> (дата звернення 20.03.2015).

6. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками [Електронний ресурс]: Верховний Суд; Постанова від 29.12.1992 №14. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92> (дата звернення 20.03.2015).

7. Теорія держави і права: модульний курс: Навч.посіб. [Текст] / – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 264 с.

8. Типовий договір про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність [Електронний ресурс]: Мінпраці України (до1997р.); Договір, Форма типового документа від 12.05.1996 №43. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0287-96> (дата звернення 20.03.2015).

О.А. Молодженова

Правовые аспекты материальной ответственности в фармации

Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье

Вступление. В статье рассматриваются основные аспекты материальной ответственности в фармацевтической отрасли. В частности, анализируются предпосылки возникновения материальной ответственности работника, а также

работодателя, особое внимание уделено исследованию особенностей материальной ответственности в фармацевтической отрасли.

Цель. Проведение комплексного научного анализа вопросов материальной ответственности фармацевтических специалистов и организации-работодателя.

Результаты. В ходе исследования были проанализированы основные нормативно-правовые акты, регламентирующие материальную ответственность. Таким образом, нами были получены следующие выводы - материальная ответственность - это вид юридической ответственности работника перед работодателем и работодателя перед работником, закрепленная соответствующим договором; материальная ответственность работодателя, так же как и материальная ответственность работников, должна быть урегулирована трудовым законодательством; изучение материальной ответственности каждой из сторон трудового договора предусматривает проведение детального анализа как теоретико-методологических и исторических основ материальной ответственности, так и реальных практик использования материальной ответственности в трудовом коллективе фармацевтического учреждения.

Ключевые слова: материальная ответственность, фармацевция, правовые аспекты.

O.O. Molodozhonova

Legal aspects of liability in pharmacy

Zaporozhye State Medical University, Zaporozhye

Introduction. The article discusses the main aspects of liability in the pharmaceutical industry. In particular, analysis of predictors of financial responsibility of the worker and the employer and the attention paid to investigate the characteristics of liability in the pharmaceutical industry.

The **aim** was to conduct a comprehensive scientific analysis of liability for pharmaceutical professionals and employer.

Results. During the study, analyzed the basic regulations governing liability.

Conclusion. We have obtained the following conclusions. Liability is a kind of legal responsibility of the worker to the employer and the employer to the worker assigned to the relevant agreement. Liability of the employer, as well as the liability of employees shall be regulated by labor legislation; study of liability of each party employment contract provides a detailed analysis of both theoretical and methodological and historical bases of liability and actual use practices liability in the workplace pharmaceutical establishment.

Key words: property accountability, farmaciya, legal aspects.

Відомості про авторів:

Молодожонова Ольга Олександрівна - асистент кафедри управління і економіки фармацевції, медичного та фармацевтичного правознавства Запорізького державного медичного університету. Адреса: Запоріжжя, пр. Маяковського, 26, тел: (061) 224-64-69.